

СИВЁЧ ЫЙТУ

Сергей Павлов: «Ыран паянхинчен лайяхрах пурянасчё»

Çак кунсенче агропромышленноç комплексён ыйтавёпе ёçлекен, апат-çимёç рынокёнчи улшанёва асархаса таран правительството комиссийён ларавё иртрё. Унта ЧР Патшалёх Канашён депутатёсем, районсенчи ялхушалёх управленийён, апат-çимёç тата тирпейлекен предприятисен ертүсисем хутшанчё.

Ютран туртгармасар, вырантипе таранар

Ларёва уснэ май ЧР Министрсен Кабинечён Председателё – ялхушалёх министрё Сергей Павлов Раçсей Правительствин 2020 сұлччен ялхушалёхне атлантармалли патшалёх программине улшанусем кёртнине пёлтерчё. Сёмахран, документа 5 хушма программёла пуялатнэ. АПК отрасльне пулшма укса татах уйярма пэхнэ. Кредитан процент ставкине субсидилессине упраса хаварнэ. Вёрлэх центрне тавас, ялхушалёх кооперацийёсене пулшас телёшпе те сёнёлёхсем пур.

Сётшён субсиди уйярмалли йёркере хаш-пёр критерисене – сёт сорчё, ёне тухаслэхё... – кёларнипе патшалёх пулшавёпе ытларах та усэ курма пултарёç.

– Программа теллёвё – ют патшалёхран апат-çимёç туртгармасар, вырантах аш-какай, сёт, пахчасимёç, сёрулми вёрлэхё, улма-сырла ытларах туса илсе халёха тивёçтересси, – терё Сергей Павлов.

Чёваштат катартавёпе республикари мёнпур категорири хушалёхсенче ялхушалёх производствин индексё 102,8 процентпа танлашнэ. Ялхушалёх организацийёсенче вёл – 21,2, фермер хушалёхсенче 30 процент уснэ. Уйрам хушалёхсенче вара 4 процент чакнэ. Усентаран продукцине туса илесси 5,4 процент хёпарнэ. Сұлла типё те шёррах танипе, кёр вара сёмёрлэ килнипе чылай хушалёх тухёса вёхётра пухса кёртеймесёр пысёк тёкак туснэ. Пёлтёр тырё – 554,2 пин тонна, пахчасимёç – 143,9 пин тонна пустарса илнэ. Сёрулми те малтанхи сұлхинчен 8 процент сахалрах тухнэ (пурё 580,3 пин тонна). 2012 сұлта республикара «икёмёш сёкар» 900 пин тонна ситнеччё. Ун чухне ёна пёр миллион тонна ситересси пирки каласатчёç. Шёл, катарта усме мар, сисёмле хёвёртлэхпа чакса кайрё. Юлашки вёхётра Красноармейски, Канаш, Вёрнар, Вёрмар, Комсомольски, Патёрьел, Елчёк районёсенче сёрулми паптакёсене палёрмаллах пёчёлкетнэ.

Хушалёхсен пахчасимёсе упрама вырэн суккипе ёна кёркунне йунёпех сутса яма тивет. Пёлтёр патшалёх хранилище тума каякан тёкаксене саплаштарнипе лару-тару улшанма тытәннэ. Иртенё сұл республикара 25 пин тонна симёç вырнаçмалёх вунэ хранилище хута кайнэ. Кёçал сёрулми лаптёкне пысёклатасшан.

Пёлтёр выльёх-чёрлех продукцийё

илесси – 0,3, сав шутра аш-какай – 5,6 процент уснэ. 2008-2014 сұлсенче пысёк хушалёхсенче выльёх-чёрлех, чёх-чёл какайё туса илесси 61,3 процент хёпарнэ. «Юрма» агрохолдинг, «Чёваш бройлерё» пёрлешу, Шупашкар районёнчи Тутаркассинчи чёх-чёл фабрики ёçхёле лайёхлатни, производствёна сарни республикари катартава ыра витем кунё.

Юлашки сұлсенче ашлэх выльёх-чёрлех усракансен йышё усме тытәнни сисёнет. Шупашкар районёнчи «Атлашевский» агрофирма – 500, Пёрачкаври Юрий Голубев фермер 420 енё выльёх ёрчетмелёх ферма тавасчё.

Кёçалхи январь телне республикари мёнпур категорири хушалёхсенче 199,3 пин пуç майракалла шултра выльёх шутланнэ, сав шутра 96,5 пин ёне. Сёмёрле, Пёрачкав районёсенче кёту сайраланса юлни шухашлаттарат.

Комсомольски, Тёвай, Сёнтервёрри, Куславка районёсенче вара сысна фермисем пушанса юлнэ.

Султалёк пусланнёранпа уйёх иртрё. Лару-тару улшанни сисёнет-и? Январте аш – 5,26 пин, сёт – 9,3 пин тонна е пёлтёрхинчен ытларах туса илнэ, сёмарта – сахалрах. Январте кашни ёнерен вётамран 369 килограмм сёт суса илнэ (109,5 процент).

Иртенё сұл апат-çимёç продукчён индексё 98,5 процентпа танлашнэ. Икёмёш сұл ёнтё катарта ялёхланса пырать. Çак тапхёрта сёкарпа булка изделийёсем, ёне сёвё, сёт юр-варё, комбикорм, эрехсёра сахалрах хатёрлесе кёларнэ.

Апат-çимёç тата тирпейлекен организацисене инвестици явёçтарнипе ёç кёлёпёшне ёстерме пултарнэ. Юсаса

сёнетнё хысёан Елчёкри сыр заводё хута кайнэ. Шупашкарти 1-мёш сёкар заводё те кёлентёр кёларма тытәннэ. Вёрнарти аш-какай комбиначёпе «Девелёй» пёрлешёвён ассортименчё пуяланнэ.

Чёваш Енре фермер ёсене пуçанакансем, сёмье фермине йёркелекенсем патшалёх пулшавёпе анлё усэ кураççё. Виçё сұлта конкурспа 151 фермер хушалёхне суйласа илнэ, вёсене 159,09 млн тенкёлёх пулшупанэ. 16 сёмье ферми 91,07 млн тенкёлёх грант илнэ.

Чёваштат катартавёпе пёлтёр ял, вёрман, сунар хушалёхсенче ёçлекенсен уйёхри вётам шалёвё 12 616 тенкёле танлашнэ.

2003 сұлтанпа федераци, республика программисемпе усэ курса 7720 сёмье пурёнамалли условийёсене лайёхлатнэ, сав шутра 4 826 сёмье.

Паха тырё сахал

Сураки сывхарать. Кёçал 565 пин гектар акса-лартса хёвармалла (2014 сұлхин 101,1 процентчё), сав шутра пёрчёллэ тата пёрса йышши культураçем – 281 пин, сёрулми – 36,2 пин, пахчасимёç 4,6 пин гектар йышанмалла. Сураки ирттерме пёрчёллэ тата пёрса йышши культураçен вёрлэхне 48,7 пин тонна янтёланэ, сав шутра кондицие ларни 30,7 пин тонна (64 процент).

Республикари хушалёхсем 3,4 пин тонна минерал удобренийё курсё килнэ (кирлин 17 процентчё). Удобрени вёхётра туянайманни заводсем хака 20-60 процент хёпартса янипе те сыханнэ. Виçесёр кармашакан хаксене хёваласа ситме йывёр. Заводсем таваран 90 процентне чикё енне ёсатасчё, хаксене валютёпа палёртаççё.

3-мёш стр. →

Пур ыйту та пёлтерёшлэ

Сутсанталяк газёпе усэ курнёшан тёлесе татёласи районсемпе хуласемшён яланхиллех сивёч ыйту пулнине палёртнэ республикан строительство, архитектура тата пурёнамалли сурт-йёрпе коммуналла хушалёх министрён сёмё Сергей Безруков. Парёмсем уснин е тата коммуналла хушалёх тытёмёнче укса-тенкёле теллёвсёр усэ курнин сёлтавёсене тишкерме Чёваш Республикин прокуратури сёмёнче ведомствёсемпе сыханса ёçлекен ятарлэ ушкан йёркеленё. Ун йышне строительство министрствин ёсчёнёсене те кёртнэ. Кун пирки район тата хула муниципалитетёсен пуслёхёсене иртенё шёматкун видеоконференци майёпе йёркеленё канашлурё (ёна Министрсен Кабинечён председателё Иван Моторин ертсе пынэ) пёлтернэ.

Пурлэх тата сёр хутшанёвёсен министрё Анатолий Кузьмин пёлтернэ тарёх – пёлтёр республикан пётёмёшле бюджетне налукпа сыханман тупёш виçём сұлхинчен 4 процент нумайрач кёнё. Патшалёх пурлэхёпе усэ курнинчен вара 590 млн ытла укса кёнё.

Нумай ачаллэ сёмьёсене кёçал 1667 сёр лаптёкё уйёрса пама палёртнэ.

Халёха ёсене тивёçтерекен патшалёх служби ёсёрлэх шайне чакарас программёпа ёçлет. Ку телёшпе регионсенче хушма мероприятисем йёркелеме федераци субсиди уйёрать. Пирён республикара сакнашкел мероприятисен шутёнче: сывёх вёхётра ёсёр юлма пултаракан организацисенче тарёшакансене вёхётлэх ёсене тивёçтересси, кун пек сынсене патшалёхан шутланман агентствёсем ытти организацисенче вёхётлэх ёç тупса пама пултарни, ёсёр юлакансене малтанах пёлсе тарса сёнё профессии илме пулшасси, социаллэ проектсене пурнёçлама сёмрёксене явёçтарасси, инвалидсене ёсе вырнаçтарасси.

Пин-пин сын йёлтёр сырнэ

"Раçсей йёлтёр йёрё – 2015" ёмарту республикан тёл хулинче 2005 сұлтанпа иртет. "Шупашкар: 500 сұл" культурапа кану паркне вырсарникун 13 пин ытла сын йёлтёр сырса тухнэ, республикипе вара – 51 пин ытла. Сұлсерен уяв пек кётсе илекен ёмартёва усма Чёваш Ен Пуслёхё Михаил Игнатёв та хутшаннэ, спорта аталантарма пысёк тёл хывнисене наградёсем панэ.

Пин-пин йёлтёрсё старта кёларма сёмрёксем хушшинче биатлон енёпе тёнче тата Европа чемпионё пулнэ Павел Магазёев тивёсчё.

Малтанах 500 метрлэ йёлтёр йёрё сине чи сёмрёк спортсменсем тёнэ, унтан 2015 метра пуслёхсемпе ертёçсём чупнэ, 2 сурхёрмлё дистанцие пурте парантарма тарёшнэ.

Чи опытлэ йёлтёрсёсен йышне 85 сұлти Миранда Кольцовёпа 82-ри Леонид Никифоров лекнэ. 2-ри Стефания Юрьёва тата сёлталёк та сёкар уйёхри Матвей Игонин чи сёмрёкисем пулнэ. Йёлтёр йёрё сине сұлсерен чёваш тумёпе таракан 82 сұлти Вера Орловёпа 69-ти Валерий Гаврилова ёмарту йёркелёусисем активлэхшан ятарлэ парнесемпе хавхалантарнэ.

"Чёваш Енре пурёнанакансем – маттурсем. Кунта кашни виçсёмёш сын физкультурёпа тата спортпа туслэ. Сывлэхёшён тарёшакансене манан чунтан тав тавас килет", – палёртнэ республика ертёси ёмарту пусланичченех йёлтёр сырса чупмалли вырёна палёланэ май.

Нина АНДРЕЕВА.

ÇАНТАЛЁК

Шупашкарта	Вёхёт	11.02	12.02
Температура, °C	2-4 сехетре 14-16 сехетре	-5 -6	-5 -2
Юр сёвать		-	-
Атмосфера пусамё, мм		749	747

«Хресчен сасси» – Канаш районёиче

В. Петрова сӓнӓкерчӓкӓ

Кинӓ килтӓр кӓнтӓртан, ҫимӓс ҫиттӓр пахчаран

"Хӓрсем пирки хамӓн ывӓлсене элӓ тахӓнах каласа хунӓ. Патӓрьел, Комсомольски, Елӓк районӓсенчен кин кӓртмелле пултӓр тенӓ. Кӓнтӓр енчи хӓрсем мӓн пӓчӓкрен севок сухан йӓранӓ ҫинче пилӓк аваҫҫӓ. Ёҫ мӓнне аван пӓлсе ӓсеҫҫӓ", – ҫапларах каласа тӓлӓнтернӓчӓ мана пӓр сулсӓре вӓре виҫӓ качӓ ашӓ. Те ҫӓнласа, те шӓлтесе патлаттарса хучӓ – ун чухне ку шухӓша йӓша хывман. Канаш районӓнчи Сиккассинчи Олег Васильевич Шпаков фермерпа тӓл пултӓм та каллах ҫак шухӓш патне саврӓна ҫитрӓм. "Кунта ҫӓнлӓх ҫук мар", – терӓ те тӓслӓхсемпе ӓнтерте тытӓнчӓ.

Унга каласу пуслӓччен ҫакна палӓртмалла. Олег Шпаков – пуян аҫхакӓллӓ фермер. Вӓл хуравлама пултарайман ытӓва тупма хӓн. Хуравӓсене историри, паянчи пурнӓҫри вун-вун тӓслӓхпе ҫирӓплетме тӓрӓшат. Унга аҫ-тӓн тавлашӓвӓ пуҫлас тесен питех те нумай пӓлмелле, вуламалла, тӓпчемелле, тишкермелле. Политика уншӓн кану вӓхӓтне усӓллӓ ирттерни те (урӓхла каласан – хобби), хӓйне майлӓ "чир" те. Ҫакна тунмасть вӓл.

– **Олег Васильевич, республикӓн кӓнтӓр районӓсене пурӓнакансем Канашсенчен те ӓҫчен-рех-и?**

– Ялта 20 сехет ӓслесен пурнӓҫа тытса пыма пулатӓ. 8 сехетпе ҫыр-

лахса пӓрт умне хӓвелсаврӓнӓш шӓкӓлчеме тухса ларсан хамӓра ӓҫчен теме йывӓртарых. Мари республикинчи Горномарийск тӓрӓхне ҫитсе курнӓ хыҫҫӓн хама кахал теес килет тепӓр чухне. Унта Андрей Бабушкин ятлӓ фермер пур. Сахал йышпах мӓн кӓна ҫитӓнтермест? Пирӓнтен те лайӓхрех ӓҫлет. Вӓйлӓ фермер. Консерватори пӓтернӓскер ҫӓр ҫинче тӓрӓшат.

– **Унран тӓслӓх илесшӓн-и?**
– Вӓл вӓрлӓхран сухан ӓстерет. Эпир унран малтан севок тӓватлӓр, кайран сухан ҫитӓнтеретпӓр. Пӓлтӓр 4 га севок лартнӓчӓ, анчах ҫу каҫипе пирӓн енче ҫумӓр ҫуманран тухӓҫпа савӓнтараймарӓ. Кӓҫӓл сухана вӓрлӓхран ӓстересшӓн. Ҫавӓнна вӓренме ҫӓретӓ. Сухана вырнаҫтарма манӓн майсем ытларах.

– **Пахчаҫимӓс ҫитӓнтерекен фермерсемӓн ӓнӓслӓ тапхӓр ҫитрӓ пек. Юнран тавар турттара чарчӓ. Хавхаланса ӓҫле те ӓҫле... Купӓста хакӓ ав ҫумӓр хыҫҫӓнхи кӓмпа пек ӓсет.**

– Пахчаҫимӓсӓр пуҫне тырӓ та ӓстеретӓ. 500 га ҫинче ҫӓрулми, купӓста, хӓрлӓ кӓшман, сухан, кишӓр ҫитӓнет. Хака хӓпартаймастӓп. Канаш хулинчи ача сӓчӓсемпе килӓшӓ тунӓ та ҫӓртӓвара унта ӓсатӓтӓп. Ыйтсан районти ача сӓчӓсене те лӓсетӓп. Купӓстана, тӓслӓхрен, килӓшӓре палӓртнӓ 10 тенкӓрен хаклатаймастӓп. Лавкӓсене турттарма та тупӓшлӓ мар. Кӓркунне хак йӓнӓ, ҫул ҫӓресех тӓкакланатӓн. Ҫуркунне хак ӓссен пахчаҫимӓс унран кану хуралта ус та – курттӓммӓн сутса яр. Капла мел-

лӓрех. Малтан, паллах, лавкӓсене те турттарнӓ. Пасара ҫӓреме вӓхӓт ҫитмест.

Ҫӓр ҫинче ӓсленин усси ҫук теместӓп. 1 кило купӓста паян 30 тенкӓ тейӓпӓр, анчах тепӓр султан е кӓшт каярах хак палӓрмаллах йӓнелмесе кам шантарӓ? Санкции пӓрахӓҫлӓҫ те чикӓсене усҫӓ, юнран пахчаҫимӓс каллах кӓпланса килӓ. Эсӓ вара ырра шанса улмуҫси сӓчӓ лартнӓ тейӓпӓр. Панулмийӓ пулса ҫитнӓ вӓхӓта юнран каллах тавар турттарма пуҫласан санӓн ҫӓртӓвара ҫӓрӓсех пӓтет. Мӓншӓн тесен юнран йӓнни килет. Чикӓ леш енче фермерсене патшалӓх хыт пулӓшат.

– **Пӓлнӓ тӓрӓх, тин фермер ӓҫне пуҫӓнакансене паракан патшалӓх грантне эсир те илнӓ. Сире пулӓшман мар-ҫке.**

– Тунмастӓп, маншӓн лайӓх пулӓшу пулчӓ. Малтан шӓллӓмпа пӓрле ӓслеттӓмӓр. Грант пама тытӓнчӓҫ те уйрӓм хуҫӓлӓх йӓркелес терӓм. Паян ҫак ӓҫе ҫӓнӓрен пусланӓ пулӓттӓмчӓ-ши? Иккӓленетӓп. Ёлӓк ӓҫе планлатчӓҫ. Чикӓ леш енче фермерсем ӓна-кӓна туса илӓччен ҫӓртӓвара хакне тата мӓн чухлӓ лартмаллине пӓлсе тӓрӓсӓҫӓ имӓш. Суккӓрла ӓҫлемӓсӓҫӓ. Планламасӓр аталанма йывӓр пек туйӓнать. Ҫӓр ҫинче тавар туса илӓкен хӓйӓн продукцийӓ ӓҫта тата мӓн хакпа сутӓнасса пӓлсе тӓрсан, фермерсене пурне те пӓрле пуҫтарса йӓнӓрех хакпа топливо, удобрени туянма май туса парсан нимӓн те кирлӓ мар. Калӓпӓр, укҫалли удобрени кӓркуннех йӓнӓпе туянма ӓлкӓрет. Теприн ҫуркунне хаклӓ хак-

па ҫураҫма тивет.

Интернетри форумсенче ялхуҫӓлӓх ӓҫченӓсем тӓтӓшах: "Эпир субсидисӓрех пурӓнма пултара тӓртӓр, шанӓклӓ хак тытӓмне кӓна йӓркелӓр", – теҫҫӓ.

– **Ху туса илӓкен тавар хакне пӓлсе ӓсленине, ҫӓн та, нимӓн те ҫитмест...**

– Планлас тытӓма пурнӓҫа кӓртӓн тем пекӓчӓ. Астӓватӓр пулсан темиҫе сул каяллахи кризис чухнех хамӓра хамӓр таварпа тивӓҫтересси ҫинчен каласнӓчӓҫӓ. Халӓ ҫав кӓрепле тепӓр хут ҫамкаран пырса ҫӓпрӓ.

Шухӓшлатӓп та ҫемье фермисене аталантарма паракан патшалӓх укҫине перекетлеме те пулатӓ пек. Пӓр вӓхӓтра вӓкӓрсене самӓртма халӓха валеҫсе панӓ. Ёнесене те савнашкӓл майпа ҫынсене пама пулатӓ. Паллах, ӓҫкӓҫӓсене парас ҫук. Тӓплӓ шухӓшласа палӓртнӓ условисем патшалӓх ӓнине тытӓкансене хавхалантармалла. Капла пысӓк ферма туса укҫа тӓкакланасси ҫук.

Ют ҫӓршывсенче ялхуҫӓлӓхӓ фермерсен пысӓк мар хуҫӓлӓхӓсем ҫинче тытӓна тӓрӓти. Анчах та... Пӓлетӓр-и, тӓнчери фермерсен вӓтам ӓсӓмӓ мӓн чухлӓ пулнине? 60 сул. Шухӓшламалӓх пур.

– **Таҫта инҫе каймӓпӓр. Канаш тӓрӓхӓнче сирӓн пек пахчаҫимӓс ӓстерекен чылай-и?**

– Элӓ пӓччен Канаш хулине пахчаҫимӓсӓ тивӓҫтерме пултара тӓтӓп. Ытти фермерсем хӓйсен таварне ӓҫта хунине калаймастӓп. Пахчаҫимӓсӓ пирӓн патра ӓҫлеме аван пек. Канаш районӓ те, хули те пысӓк,

вырнаҫтарма май пур темелле. Анчах фермерсем сахалрах. Канаша пахчаҫимӓсӓ Шупашкарти курттӓммӓн сутакан пасартан турттарнине пӓлетӓп.

– **Пахчаҫимӓсӓ шӓвармалла, алӓ вӓҫҫӓн пуҫтармалла... Тен, ҫавӓнна унга ӓслес текен сахал?**

– Купӓста калчине элӓ теплицӓра кассетӓллӓ ешкӓксене ҫитӓнтеретӓп. Вӓйлӓ тымарлӓскере уя кӓларса лартсан пӓрре кӓна шӓваратӓп. Купӓста кӓркуннехи ҫумӓрла ытларах ӓсет. Пирӓн патра вӓл шӓпах ҫак вӓхӓтра ислентерет. 10 сортлӓ купӓстаран ытларахӓшне ют ҫӓршывра хатӓрленӓ вӓрлӓхран ҫитӓнтернӓ. Шел, хамӓр патра паха вӓрлӓх сахал.

– **Олег Васильевич, ял ҫыннине ҫӓр хӓйӓн патне туртӓт-и?**

– Паян ҫӓр ҫинче ӓҫлемӓсӓрех укҫа тума пулатӓ. Мускава ҫӓресе уйӓхне 50-60 пин тенкӓ илсе килме май пур чухне мӓншӓн ҫӓр ҫинче чакаланмалла? Сывлӓх пур чухне ҫамрӓк укҫаллӓ ҫӓре каятӓ. Ав, пирӓн ялтан пӓри Мускавра пуянсем патӓнче ача пӓхӓтӓ. Виҫӓ ачан – виҫӓ нянӓ тӓх. Ачисене ют ҫӓршыва илсе тухнӓ чухне пӓрле вӓсене пӓхӓкансем те каяҫҫӓ.

Тепӓр 5 султан Раҫҫейре ҫапах та ҫын шучӓ ӓсет. Кашнин апат ҫиес килет, ҫавӓнна камӓн та пулин ҫӓр ҫинче ӓҫлемелле.

Ман шухӓшла 10-15 султан кӓна эпир ялхуҫӓлӓхӓ питех те пӓлтерӓшлӓ пулнине ӓнланса илӓпӓр. Ун чухне ҫӓнӓ пурнӓҫ пуҫланӓ.

Ирина НИКИТИНА.

Сиккассисен пултарулаҫхӓ

«Тарават» ҫемье тӓванлӓх ансамбльне ялта ҫеҫ мар, таврара та аван пӓлӓсӓҫӓ. 2005 султа йӓркеленнӓскер сулсерен ҫирӓплене вӓй илет. Унта ҫамрӓк ӓрӓва явӓҫтарни унӓн малашлӓхӓ пурине пӓлтерет.

«Тарават» ҫынна тарават

Маларах асӓннӓ районти Кӓшнаруйӓнчи Никоноровсен ҫемье ансамбль сцена ҫинчен анма пӓлмен. Хӓйсен пултарулаҫхӓе куракана тӓлӓнтернӓ. Сиккассисем те вӓсенчен юласшӓн пулман. Культура ҫурчӓн ертӓҫи Ирина Андреева пуҫарӓвӓпе «Тарават» ушкӓн ҫуралнӓ. Малтанах 8 ҫын хутшӓннӓ унта, халӓ – 13 ҫын. Илемлӓх ертӓҫи – Алексей Мурзуков.

«Эпир ытларах вырӓнти юрӓсене, такмакене кӓмӓллатпӓр, – каласӓва пуҫӓнчӓ Ирина Анатольевна. – Ҫавӓнна та репертуарта вӓсем ытларах. Ҫавӓн пекех Алексей Анатольевичӓн юрри-кӓввине те шӓрантаратӓр».

Алексей Мурзуков юрӓсем те хайлатӓ. Вӓл, Канашри педагогика колледжӓн музыка уйрӓмне пӓтернӓскер, 12 сул культура ҫуртӓнче ӓсленӓ. Пӓр вӓхӓт культурорганизатор, «Асам» вокалпа инструмент ансамбльӓн илемлӓх ертӓҫи пулса тӓрӓшнӓ. Халӓ – халӓх хорӓн хормейстерӓ. «Хамӓн ӓҫе питӓ юрататӓп», – терӓ Алексей сӓпайлӓн. Ахальтен мар хӓйӓн виҫӓ хӓрне те «Тарават» ушкӓна явӓҫтаратӓ. Софья, Александра тата Анастасия сцена ҫине хаваспах тухаҫҫӓ. Мӓшӓрӓ Валентина Витальевна та юрлама кӓмӓллатӓ. Пӓр концертран та юлмасть. «Тараватра» Мурзуковсем 8 ҫын. Вӓсемӓр пуҫне Сурановсем, Андреевсем, Шпаковсем ҫӓреҫҫӓ унта.

ӓсӓмсем те ҫук мар. Акӓ 2011 султа Шупашкарта ирттернӓ ҫемье фестивӓлӓнче асӓннӓ ушкӓн пӓрремӓш вырӓн ҫӓнсе

илнӓ. Кашни конкурсах хӓйнеевӓрлӓхпе палӓрма тӓрӓшнӓ вӓл. Иртнӓ сул вара Сиккассисем Чулхулари ҫавашсен Акатуйӓнче йӓхташсене хӓйсен пултарулаҫхӓе савӓнтарнӓ.

«Санкт-Петербурга ҫитсе килес тӓллевпе пурӓнатпӓр, – терӓ Ирина Анатольевна. – Сцена костюмӓ, пушмак саккас панӓ, музыка хатӓр-хӓтӓрӓ ҫителӓклӓ. Ытти хамӓртан килет: сцена ҫине ытларах тухасчӓ, ҫӓнӓ репертуар йӓркелӓсчӓ, яти ватӓсенчен юрӓ ытларах ҫырса илесчӓ».

Ёмӓт пурри ҫынна сунат хушатӓ. ӓна пурнӓҫлас тӓллевпе пурӓнать вӓл. Мӓнӓх, «Тараватӓн» суӓтӓ ӓмӓчӓсем пурнӓҫланчӓр.

Ял-йышпа пӓрле

Пӓр культура ҫуртӓнче «ЧР культуран тава тивӓслӓ ӓҫченӓ» ята тивӓснӓ виҫӓ ҫын вӓй хунине тӓл пулманчӓ-ха хальччен. Сиккассинче тӓрӓшаҫҫӓ вӓсем: Роза Шоркина, Сергей Шпаков тата Ирина Андреева.

Маларах кунта «РФ культуран тава тивӓслӓ ӓҫченӓ» Николай Бабанов та ӓсленӓ. Хӓй хыҫҫӓн культура тилхепине пултарулла ҫамрӓк ӓрӓва панӓ Николай Михайлович. Ахальтен мар культура ҫурчӓн директорӓ хӓйӓн ӓҫченӓсемпе мухтанать. «Вӓсем пек хастарсем районта урӓх суках, – тет. – Юрлама-ташлама ҫеҫ мар, юсав ӓҫсене пурнӓҫлама та пултараҫҫӓ. Пӓрне мухтаса теприне хурламалли ҫук, пурте маттур».

Культура ҫурчӓ сӓмӓнче йӓркеленнӓ икӓ ушкӓн «халӓх» ятне тивӓснӓ: Пӓри – «Асам» вокалпа инструмент ансамбль, тепри – халӓх хорӓ. Унсӓр пуҫне кунта «Салам» вокал ансамбль, «Хӓлхем» ача-пӓча театрӓ, аслисен драма тата теннис, шашка кружокӓсем пур. Вӓсем те ячӓшӓн ҫеҫ мар, тухаҫлӓ ӓсленине палӓртмалла. Акӓ «Салам» (ертӓҫи Роза Шоркина) хӓй вӓхӓтӓнче Волгоград, Мускав, Нижнекамск таран ҫитнӓ. Оренбургта ирттернӓ Пӓтӓм Раҫҫейри фе-

стиваль-конкурсра иккӓмӓш вырӓна тухнӓ. «Хӓлхем» ача-пӓча театрӓ те 2014 султа республикӓра палӓрнӓ, «Ҫамрӓксен чи лайӓх театр коллективӓ» ята тивӓснӓ. Наталья Горшкова ертсе пыракан ушкӓна ача-пӓча хапӓлласах ҫӓрет.

«Асам» (ертӓҫи Вячеслав Шпаков) пирки те ырине ҫеҫ каламалла. Ҫак ансамбль пирки Сиккассинчи эстрадӓна пуҫараканӓ темелле пулӓ. Миҫе ҫамрӓка асамлӓ вӓйпа илӓртмен-ши вӓл? Хӓй вӓхӓтӓнче Алексей Мурзуков та унтах юрланӓ. Ахальтен мар ӓнтӓ ял халӓхӓ вырӓнти концерта курма кӓмӓллатӓ. Фонограммӓпа юрлакан ҫӓлтӓрсене ҫамрӓксем те килӓштермеҫҫӓ. Ҫавӓнпах ӓнтӓ вӓсен концертне ҫын сахал ҫӓрет. Вырӓнтах шоусем йӓркелӓсӓҫӓ. Ҫӓнӓ сул уявне кашни сул 250-300 ҫын хутшӓннине палӓртӓрӓ Ирина Анатольевна. Уявсен сценарине Вячеслав Шпаков хатӓрлет. Ку ӓнӓпе унӓн пултарулаҫхӓ ҫӓнахах та иксӓлми.

Сиккассисем 2014 султа республикӓра «Чи лайӓх культура учреждениӓ» ята илме тивӓснӓ. Унга пӓрлӓх 100 пин тенкӓлӓх сертификата та.

ӓсӓм хӓй тӓллӓн пулмасть. Пӓр ҫӓмӓра пухӓнса тӓрӓшаҫҫӓ вӓсем, ял халӓхне кӓсӓклантарма пултараҫҫӓ. Ахальтен мар ӓнтӓ Питрав уявне ял ҫыннине ирттерессине клуб ӓҫченӓсем хӓйсем ҫине илнӓ. Маларах ӓна урамсенче ҫеҫ уявланӓ. Халӓ ҫичӓмӓш сул халӓх школ стадионне пухӓнать. Питрав сӓрине сулсеренех культура ҫурчӓн директорӓ хӓй вӓретет, шӓрпене вара – ял-йыш. Халӓхпа пӓрле савӓнса кулни, юрласа ташлани ӓмӓр-ӓмӓр асра юлатӓ.

Валентина ПЕТРОВА.

Чире эмелсёр сиплеймён

Апат-симёсле пёрлех аптекари эмелсем те хакланма пусларёс. Савна май Раçсейри фармацевтика рынокенче эмелсен хакне саккунсёр майла ўстернине хирёс төрөслөвсем ирттересёсё. Сак пулама аптека тытса таракансем туяну хакё хәпарнипе сәлтәвласёсё. Анчах та ютра сёс мар, хамәр сёршывра кәларнисем те хакланна-сёке. Саванпа төрөслөвсёсем фармацевтика заводенчен пусласә суту-илү вырәнё таранах төрөслөсёсё. Сәмахран, сёршыван тәп хулинчи аптекара андипала маларах 5 тенкёпе туянна пулсан халё вәл 23 тенкё тәрәт.

Раçсей прокуратурине сәкнашкәл сәхавсем те ситнё: Пермь хулинче «Звездочка» бальзам Сёне сул умён 77 тенкё пулнә, халё вара хәш-пёр аптекара әна 180 тенкёпе сутаёсё. Тонномерпа глюкометр хакё вәтамран 300 тенкё ўснё. Паллах, хаксен йёркеленёвё транспорт тәкәкөнчә, әна вырнаштарнинчен тата ытти сәлтәвран килет. Анчах та специалистсем пәләрtnә тәрәх – эмел хакне ўстерсе кам та пулин пуйма шут тытти каламасәрах пәллә. Саванпа та прокуратура эмел кәлараканран пусласә сутуёсә таранах төрөслөме шут тытнә. Төрөслөв вәхәтөнчә йёркене пәсна ытти төслөхе те тупса пәләрtnә. Сәмахран, медицина прерачәсене төрөс мар тата срокран тухнисене упрани. Саккуна пәсакансене 40 пин

тенкё штраф кётет. Хәш-пёр аптекан лицензине малалла тәсмёс.

Чәваш Енре те чи кирлө эмелсен хакёсене сәнаса тәрәсёсё. Мониторинг кәтартәвё тәрәх – республикара 22 эмел хакё ўсни пәләрәтә, вёсен шутёнчә ют сёршывра кәларнисем – 9. Чәваш Енри 180 аптекари чи кирлө 30 эмел хакне кашни эрнерех төрөслөсә тәрәсёсё. Папаверин, циннаризин, резалют, корвалол, гастал, пентафлуцин хакланна. Сәкна та пәләрtnә: сәмәлләхсемпе усә куракан граждәнсене эмелсемпе тивёстерме республикара саппас пур-ха. 2014 сұлхипе танлаштарсан вёсен хакё вәтамран 2 процент ўсиние пәләрtnәллә. Сәмәлләхсемпе усә куракан граждәнсен йышё республикара кәсәлхи январён 1-мёшё тёлне 78,7 пин сын пулнә, вёсен йышёнчә 56 пинёшё – 3 сұл тулгарман ача-пәча.

«Фармация» патшаләх аптека тытәмён директорё Валерий Филимонов маларах пәлтернё тәрәх – иртнё сұлхи декабрь уйәхөнчә аптекари хәш-пёр препарат 5, 8, 10 процент хакланна.

Медицина прерачәсән хакне төрөслөс төлөшпе республикара төрлөрен ёслөсёсё. Иртнё сұл вёсёнчә ведомство волонтерсемпе тата общество организацийёсемпе пёрле аптекасенчә рейдсем ирттернё, халәха чи

кирлө эмелсен хакёсене сёрнә. Саван пекех аптека тытәмөсемпе хак йёркеленёвё пирки кәласусем ирттересёсё.

ЧР Сывләх сыхләвёпе социаллә аталану министрствини пәләрtnә тәрәх – ютра кәларна чылай препарат хамәр сёршывра хатёрленёскерпе пёр килет. Вёсен сиплөхё те пёрешкелөх. «Хамәрәннисен» хакё чылай йўнөрөх. Саванпа та аптекара тата сиплекен тухтәрtnан сәкнашкәл эмелсем пирки ыйтма ан манәр.

Февралён 3-мёшёнчә Ёпхўре сывләх сыхләвөнчә кризиса хирёслө мерәсем сінчәнен әнлә кәласу иртнө. Унта РФ Правительствин Председателё Дмитрий Медведев та хутшәннә. 2015 сұлта эмел хакёсем Раçсейре 20 процент ўсеме пултарасә пәләрtnә. «Халәха чи кирлө эмелсен хакёсене сәлтәвсәр ўсеме пәмәлла мар», – тенё вәл. Вёсен йышине пәлөр 50 прерапата кёрtnине кәланә. Унсәр пуёне Дмитрий Медведев кашни аптекара пулмәлли эмелсен списокне хатёрленине пәлтернө.

Эмел төлөшпә сәмәлләх тивёсөкөн граждәнсем валли ют сёршывра кәларакан прерапәтсене туянамшкән тәкәкөсене саплаштарма субъектсене компенсәци уйәрма, чылай эмелә хамәр сёршывра хатёрлөме пәләрtnәсёсё.

Валентина ПЕТРОВА.

Суйласа туянни усса кайтәр

"Хёвел сүтипе тәранса пурәнакансене әмсанатәп", – тет пөлөшөм тёнчери сөнёлөхсемпе питех те кәсәкләнаканскер. Унашкәллисем нумаях мар-мён сёр сінчә. Анчах паянхи пурнәсәра вёсене кам әмсанмё? Хаксем ўснө хысёсән тепри сахалрах симе тәрәшәт. Апат-симёсә ёлөкхи пек лавкәран е пасартан сумки-сумкипе сёклемест. Сывләхшән усәллә пахчәсимёсё туялма уқса енчөкне самай пушатма тивет.

ЧР Экономика аталанәвөн министрствини хәйён сайтёнчә вырнаштарнә куллен кирлө симёс хакёсене тишкерер-ха. Малтанах сұлталәкри улшәнусемпе пәлләшар. Куёса тәрәнакан кәтарту хуратула пырса тивет. Пәлтөрхи февралён 3-мёшөнчипе танлаштарсан кәсәлхи сәк тапхәр тёлне вәл 142 процент хакланна. Юрать-ха, умёнхи эрнепе танлаштарсан кәшт йўнөлнө. Сұлталәк пусланнә-ранпа вара хак 1 тенкё сурә чәкнә. Малашне сәк туртәм вәйланасә шанмәшкән кётме те пулать, тен.

Помидор хакё халльөхе эрнесерен хакланни пәләрәтә. Сұлталәк пусланнәранпа унән хакё 80,9 тенкё ўснө. Сұлталәкра – 127 процент. Чөрө купәста пёр сұлта 118 процент хакланна. Эрне хушшинчә унән хакё чәкман.

2015 сұл пусланнәранпа сысна ашө, сөт, хуратул йўнөлнине пәләрtnә төрөслөвсёсем. Сәк вәхәтра самай хакланнисен шутёнчә: чөрө хәяр, помидор, төрлө йышши сыр, хура чей, шәннә пулә, ёне ашө тата ытти те.

Ялхусәләх министрствинчә те апат-симёс хакёсене куёран вёсөртмесёсё. Иртнө эрнере купәста вәтамран 36,60 тенкёпе сүтәннә. Тата маларахри эрнепе танлаштарсан хак 5,17 процент ўснө. Кишөр,

хөрлө кәшман, пуслә сухан, ыхра та хакланна. Сөт, услам сү хакёсем сәплипех юлнә. Броилер чәх ашө, саван пекех чи паха тулә сәнәхө кәшт хакланна. Пәләрtnәллә, "Чәвашсәкәрпродукчө" пёрлөшү халыхи вәхәтра III, IV тата V классене тивёстерекен тулла хаваспах туяна.

Февралён 5-мёшө тёлне 1 сорtnә сөте (унән 1 килограмне) прераптисемпе организәсисем вәтамран 20,28 тенкёпе йышәннә. Процентпа хакласан умөнхи эрнере 0,05 процент ўснө. Чи самәр шутланакан мәйракаллә шултра вьләхә – 85, сәмрәк вьләхә 95 тенкөпе йышәннә. Пёр эрнере хаксем 3,66 тата 3,26 процент ўснө. Сәкә хресченсөмшөн япәх мар темеллө. Иккөмөш категория ларнә сысна халё (чөрө виёсөпе) – 105 тенкө, эрне хушшинчә хаклатман.

Чәвашстат кәтартәвёпе федерәцин Атәлси округөнчә пирён республикара сысна какайё февралён 2-мёшөнчә чи йўнни пулнә. Самар обласёнчә сәк вәхәтра әна сынсем 20 процент хакләрах хакпа туяннә. Ытти апат-симёс хакёсем те кўршө регионсемпе танлаштарсан вәтам шәйра тәнә.

Сәк тунтикун Министрсен Кабинечөн прерадәтелё Иван Моторин район администратийёсен пусләхөсемпе, ытти ертүсөсемпе канашлу ирттернө. Унта та апат-симёс хакёсене сүтсе явнә. Экономика аталанәвөн министрө пәлтернө тәрәх – ялхусәләх таварне тўрөх лавкәсене әсәтәссине йёркеленө. Төслөхрен, йўнө куләста "Смак", "Сахарок", "Шубинский" лавкәсене ситнө. "Йўнөрөх хакпа туян" ятпа иртекен ярмәркәсенчә пахчәсимёсә сёрлаштаруллә хакпа туялма пулать.

Ирина ПАВЛОВА.

«Ыран паянхинчен лайәхрах пурәнасчө»

← 1-мөш стр.

ГСМ, ялхусәләх техникте вёсөмсёр хакланса пырать. Акә, республикари дилер компанияёсенчә МТЗ-82 трактор 938 пин тенкө ситнө. Ку пәлтөрхинчен 142 процент хакләрах! Лаша кўлсе сухана тухмәлли кәна юлө капла.

Сурхи ёсене ирттерме (саппас пайёсем, ГСМ, удобрени, вәрләх, ўсен-тәрана хүтөлөмелли хатёрсөм туялма) 1,8 млрд тенкө кирлө, сав шутра кредит уқси-тенки – 1,3 млрд тенкө. Пәлтөрхинчен 30 процент ытларах уқса хатёрлөме тивет. Прераптиә ертүсисене Перекет банкё унчөн илнө кредитсен процент ставкине тәруках ўстерсе яни пәшәрхантарать.

– Капла парәмпә мөнле татәлса пётмелле? – ыйтрё «ТП «Сувар - 2» ертүси Александр Никаноров банкирсенчен.

– Пирён банкара унчөнхи кредитсемпе улшәну пулмө, – ләплантарчө клиентёсене Раçсей ялхусәләх банкён Чәваш Енри филиалён директорөн сүмө Николай Федотов.

Анчах кунта та процент ставкине ўстерсе пыни сисөнет. – Әнланәр, эфир те тәкәклә ёслөме пултараймастпәр.

Патәрел район администратийён ялхусәләх пайён пусләхө Мансур Калмыков кәланә тәрәх – иртнө сұл хусәләхсем ўсен-тәран тухәснө икө хут ўстернө, сёрулмипе вара япәхрах. «Сёрулмишөн әнәсәсәр сұлталәк пулчө. Кәсәл лаптәка унчөнхи шәя ситеретпөрөх. Вәрләхләх сёрулмине 60 тенкөпе (килограмшән) илсе килтөмөр, – терө вәл. – Йывәрләх – кадрсем сителёкөсёрри, ялхусәләхөнчә ёслөме килёшөкөнсем сукки».

– Пилөк сұл усә курман 5 пин гектар сөрө пусә сәврәнәшнө кёртрөмөр. Района инвесторсем килни лару-тәрәва лайәхлатма пуләшрө, – пәлтерчө Сёрпү район администратийён ялхусәләх пайён пусләхө Борис Марков.

Ларура сивөч ыйтәва – хаксем хәпарса кайниние – сине-синех хусәтрөс. Сәкәр-булка издөлийёсене хатёрлөсә кәларакан прера-

птисөне сәнәх хакланса кайни пәшәрхантарать. Сәнәха ют сёршывран мар, вырәнтанах туянатпәр мар-им?

– Манран Чубайс ан тәвәр, – терө «Чәвашсәкәрпродукчө» прераптиә директорё Алексөй Ласточкин хаксем мөншөн капәшсәр ўсөсә кайниние әнлантарса. – Хаксене сәнасах тәрәтпәр, пирён сәнәх чи йўнни. Республикара паха сортлә тырә сахаллипе әна аякран турттаратпәр. Мөн авәртниние тўрөх илсе кайса пётересёсё. Пире те йывәр, ялхусәләх прераптиәсен умөнчи парәм та пысәк.

Министр республикара сәкәр 2 процент хакланниние пәләрtnө. Элеваторта тырә сителөкөх пултәр тесе әна 12 тенкөпе йышәнма тытәннә. Апат-симёс фондөнчә те тырә сителөкөх. Чөртәвара аякран турттармасәр вырәнтах туялма сөнчө Сергей Павлов. Прерадствәна ўстерсе пырса ёссыннисен шәләвнө хәпартма ыйтрө вәл. «Ыран паянхинчен лайәхрах пурәнасчө», – терө министр.

Лариса НИКИТИНА.

ЧӘВАШ НАЦИ ТЕЛЕКУРАВЁН ЭРНӨЛӨХ ПРОГРАММИ

Тунтикун, февралён 16-мөшө
7.00 «АВАН-И» (12+)
7.30 «КОМФОРТНЫЙ ГОРОД» (12+)
8.00 «ЗЕМЛЯКИ» (16+)
13.00, 16.00, 19.00, 22.30 «РЕСПУБЛИКА» ХЫПАРСЕН КÄЛÄРÄМЁ
13.15 «ЧÄВАШЛАХ ТЁНЧИНЕ КИЛСЕМЁР» (12+)
14.00, 17.00, 20.00, 23.00 «РЕСПУБЛИКА» ИНФОРМАЦИОННАЯ ПРОГРАММА
16.15 «ЯЛАН ЯНРА, ЧÄВАШ СÄМАХЁ» (0+)
19.15 «ЫЛТÄН СЎПСЕРЕН» (6+)
19.30 «ЯШ ЧУХ, СÄМРÄК ЧУХ» (12+)
20.30 «СЛЕД В ИСТОРИИ» (12+)
21.00 «АМА КАЙÄК СЎЛЁПЕ». СÄМРÄКСЕН ТЕАТРЁН СПЕКТАКЛЁ (12+)

Ытларикун, февралён 17-мөшө
7.00, 13.00, 16.00, 19.00, 22.30 «РЕСПУБЛИКА» ХЫПАРСЕН КÄЛÄРÄМЁ
7.15 «ЫЛТÄН СЎПСЕРЕН» (6+)
7.30 «ЯШ ЧУХ, СÄМРÄК ЧУХ» (12+)
8.00, 14.00, 17.00, 20.00, 23.00 «РЕСПУБЛИКА» ИНФОРМАЦИОННАЯ ПРОГРАММА
8.30 «СЛЕД В ИСТОРИИ» (12+)
9.00 «ЗЕМЛЯКИ» (12+)
15.00 ПРАВОВОЕ ПОЛЕ» (12+)
19.15 «ТЁПЛЁ КАЛАСУ» (12+)
19.30 «ЭХ, ЮРРÄМ, ЯНÄРА» (12+)
20.30 «ТАКИЕ ЖЕ» (12+)
21.00 «ПÄРУ СЎЛТÄЛÄКЁ». ЧÄВАШЛА КУСАРНÄ ФИЛЬМ (12+)

Юнкун, февралён 18-мөшө
7.00, 13.00, 16.00, 19.00, 22.30 «РЕСПУБЛИКА» ХЫПАРСЕН КÄЛÄРÄМЁ
7.15 «ТЁПЛЁ КАЛАСУ» (12+)
7.30 «ЭХ, ЮРРÄМ, ЯНÄРА» (12+)
8.00, 14.00, 17.00, 20.00, 23.00 «РЕСПУБЛИКА» ИНФОРМАЦИОННАЯ ПРОГРАММА
8.30 «ПРАВОВОЕ ПОЛЕ» (12+)
9.00 «ЗЕМЛЯКИ» (16+)
16.15 «ЮРÄ СÄВРÄМЁ» (12+)
19.15 «СÄВРА СЁТЕЛ» (12+)
19.30 «КИЛ ÄШШИ» (12+)
20.30 «ПРАВИТЕЛЬСТВЕННАЯ СВЯЗЬ» (12+)
21.00 «ФЛЕЙТÄПА КАЛАМАЛЛИ МАНÄСА ТУХНÄ КЁВЁ». ЧÄВАШЛА КУСАРНÄ ФИЛЬМ (12+)

Көснерикун, февралён 19-мөшө
7.00, 13.00, 16.00, 19.00, 22.30 «РЕСПУБЛИКА» ХЫПАРСЕН КÄЛÄРÄМЁ
7.15 «СÄВРА СЁТЕЛ» (12+)
8.00, 14.00, 17.00, 20.00, 23.00 «РЕСПУБЛИКА» ИНФОРМАЦИОННАЯ ПРОГРАММА
8.30 «ПРАВИТЕЛЬСТВЕННАЯ СВЯЗЬ» (12+)
9.00 «ЗЕМЛЯКИ» (16+)
19.15 «ТЁПЛЁ КАЛАСУ» (12+)
19.30 «ЭХ, ЮРРÄМ, ЯНÄРА» (12+)
20.30 «ПРАВОВОЕ ПОЛЕ» (12+)
21.00 «ФЛЕЙТÄПА КАЛАМАЛЛИ МАНÄСА ТУХНÄ КЁВЁ». ЧÄВАШЛА КУСАРНÄ ФИЛЬМ (12+)

Эрнекун, февралён 20-мөшө
7.00, 13.00, 16.00, 19.00, 22.30 «РЕСПУБЛИКА» ХЫПАРСЕН КÄЛÄРÄМЁ
7.15 «ТЁПЛЁ КАЛАСУ» (12+)
7.30 «ЭХ, ЮРРÄМ, ЯНÄРА» (12+)
8.00, 14.00, 17.00, 20.00, 23.00 «РЕСПУБЛИКА» ИНФОРМАЦИОННАЯ ПРОГРАММА
8.30 «ПРАВОВОЕ ПОЛЕ» (12+)
9.00 «ЗЕМЛЯКИ» (16+)
19.15 «ЮРÄ СÄВРÄМЁ» (12+)
19.30 «КИЛ ÄШШИ» (12+)
20.30 «КОМФОРТНЫЙ ГОРОД» (12+)
21.00 «КУСА КУСÄН». ЧÄВАШЛА КУСАРНÄ ФИЛЬМ (12+)

Шәмәткун, февралён 21-мөшө
7.00 «РЕСПУБЛИКА» ХЫПАРСЕН КÄЛÄРÄМЁ
7.15 «ЮРÄ СÄВРÄМЁ» (12+)
7.30 «КИЛ ÄШШИ» (12+)
8.00 «РЕСПУБЛИКА» ИНФОРМАЦИОННАЯ ПРОГРАММА
8.30 «КОМФОРТНЫЙ ГОРОД» (12+)
9.00 «КУЛАШ КОРОЛЁ». ЧÄВАШЛА КУСАРНÄ ФИЛЬМ (12+)
12.00 «Г. ФЕДОРОВ КОНЦЕРЧЁ» (12+)
17.00 «ЯШ ЧУХ, СÄМРÄК ЧУХ» (12+)
17.30 «КИЛ ÄШШИ»
18.00 «СÄВРА СЁТЕЛ» (12+)
19.00 «ЫРÄ КÄМÄЛПА» (12+)
19.30 «ТЁЛЁННИПЕ ПОПУТАЙСЕМ ТЕ СÄВАР КАРАСЧЁ». КАМИТ (12+)

Вьрсарникун, февралён 22-мөшө
9.00 «ПЕСНИ РОССИИ». ВСЕРОССИЙСКИЙ ФЕСТИВАЛЬ-МАРАФОН (12+)
12.00 «ДАВИДПА СЭНДИ». ЧÄВАШЛА КУСАРНÄ ФИЛЬМ (6+)
13.15 «ЫРАТУ». ДОКУМЕНТАЛЛÄ ФИЛЬМ (12+)
17.00 «ПРАВИТЕЛЬСТВЕННАЯ СВЯЗЬ» (12+)
17.30 «ТАКИЕ ЖЕ» (12+)
18.00 «САМАЙ ЛУЧШИЙ ПАПА». КОНКУРС. Г. ЧЕБОКСАРЫ (6+)
21.00 «ПЁЧЧЕННИСЕНЕ ОБЩЕЖИТИ ПАРАСЧЁ». ЧÄВАШЛА КУСАРНÄ ФИЛЬМ (12+)

РЕКЛАМА, ПЁЛТЕРУСЕМ

2. АКЦИЯ! Блоки керамзитобетонные 20x20x40 – 33 руб., 12x20x40 – 29 руб., 10x20x40 – 25 руб. Высокое качество. Доставка. Т. 89674704677.

3. АКЦИЯ! Кольца колодезные диам. 0,7 м, 1 м, 1,5 м. Д-ка манипулятором. Бурение. Т. 89674704677.

23. Гравмассу, песок, бой кирпича, щебень. Д-ка. Т. 89061355241.

УЙАХ КАЛЕНДАРЁ

Число, кун	Февраль, 11 – юнкун	Февраль, 12 – кёснерникун	Февраль, 13 – эрнекун	Февраль, 14 – шәматкун	Февраль, 15 – вырсарникун	Февраль, 16 – тунтикун	Февраль, 17 – ытларикун	
ХЕВЕЛ	тухать анать	7.27 16.44	7.24 16.46	7.22 16.49	7.20 16.51	7.18 16.53	7.15 16.55	7.13 16.58
Кун тәршшө	9.17	9.22	9.27	9.31	9.35	9.40	9.45	
УЙАХ	тәхри кунё (12 сехет төлне)	каталса пырать 19-мөш кун Араслан паллинче	каталса пырать 20-мөш кун Араслан паллинче	каталса пырать 21-мөш кун Хёр паллинче	каталса пырать 22-мөш кун Хёр паллинче	каталса пырать 23-мөш кун Тараса паллинче	каталса пырать 24-мөш кун Тараса паллинче	каталса пырать 25-мөш кун Тараса паллинче

СӘНЁ КЁНЕКЕ

Паттәрсене халалланә

Чаваш кёнеке издательствинче ватам тата асла султи шул ачисем валли «Болгаро-чувашские богатыри, исторические предания» кёнеке пичетленсе тухрө. Авторё – Иван Тенюшев. Каларам И.Н. Ульянов ячеллө Чаваш патшаләх университетчән тава тивёслө профессорё, истори әсләлхәсен докторё В.Д. Димитриев сырнә «Истори урхамахә малалла талпанать» умсәмахпа усәлать.

«Кёнеке авторё нумай сул ёнтө халәх хушшинче сүрекен халапсемпе легендәсене пустарать, – паләртать вәл. – Келәмкасси ялө епле пулса кайни синчен сырнә легендәна вәл Йөпреç район хаçатәнче 1961 султа пичетленөччө. Çавән хыççән Иван Яковлевич Тенюшев истори халапәсемпе легендәсене республикари хаçат-журналта пөрин хыççән теприне кун сути кәтартрө. Историк пулнә май вөсем манән алла та лекрөç, эпө пурне те тимлесе вуларам...

Ку хайлавсем пурте авалхи пурнәçпа, халәх пурнәçәнчи манәса тухнә пуләмсемпе сыханнә. Чәнләхла төрөслөхе вара ун чухнехи шул сухалсем еплерех әнкарнә – çавән пек кәтартнә. Историн нумай пуләмәсемпе факчөсене мөнле пулнә çагла, йәнәшмасәр сутаççө. Паллах, ваттисем каласа кәтартни сүмне автор хай хушса сырнисем те пур. Çакә халапсемпе легендәсен пахаләхне пуяллатать, сөнө сәрәсем кертет».

Кёнекере хөрөхе яхән истори халапөпе легенда. Вөсенче сәнарланнә паттәрсен шәпи, пәхаттисен кун сулө вулакана тарән хушәша ямасәр хәвармасçө, хумхантараççө те. Кам-кам сук кунта. Хитре пике Атәлли, Сөвели, Сәваскар паттәрсем, Сәвас тата Нарпи, Алош пинпү, Аспарух сөргү, Алманчә паттәрө т.ыт.те.

Кёнекери кашни хайлавра тата пирөн тәрәхри сүт-сәнталәк илемне сәнарласа кәтартнә. Шәнкәр-шәнкәр сәлкүсөсем, ешөл сымасем, тәпәл-тәпәл савра пөвөсем, пуян та хитре кунти тавраләх. Çакәсем сөçке сурнә – пыл шәрши көрет. Таса юхәмлә шывра пулә чәмпәлт

та чәмпәлт сикет...

«Сүләмпә – ытараимы чаваш пики» легенда уйрәмах кәсәклә. Хусанти Сююмбике башнине Анаткара суралса үснө чаваш пики ячөпе туса лартнә иккен. Чаваш йәли-йөркинен пәрәнмасәр әна кәштах тухәçалла тайәлтарнә, вәл Асапа Ама хәватне паләртать, әна сичө хутлә, тәватә тата сакәр өнлө тунә. Сүләмпә башнин тытәмө вырәссен авалхи архитектурипе, мәсәльман е тухәç архитектурипе пачах сыханман. Сүләмпә керменән тәрринче хөрес те, сурла уйәх та сук.

Çакә савәнтарать, Анаткара хөрө илемөпе, әс-тәнөпе пөтөм Хусана төлөнтөрнө, сәгла майпа ханум пулса тәнә. Хаяр Иван патша сәрөсем Хусана хупәрласа илнине курсан, ханум савәнтан сиксе вилнө тени халәх юмахә кәна, башнине вәл вилсен пөр өмөр сурәран сөç тунә...

Лайәх кёнеке. Сәмах май каласан, әна 2013 султа «Пәлхар-чаваш паттәрөсем» ятпа чавашла пичетлесе кәларнәччө. Вәл хайөн вулаканөсене хәвәрт тупрө, халәх хушшинче анлән сарәлчө. Авалләха пөлмесөр паянхи пурнәçа әнланаймастән, малашләх сүлөсене пәләртаймастән. Автор паттәрсен пурнәçне сәнланә чухне сәмахләх юхипе сырнә нумай савә-юрәпа усә курать, юмахсен илөртүлөхне те манмасть. Хәюллә та паттәр пәлхар-чаваш паттәрөсене халалланә кёнеке вулаканөсене килөшөссе шанас килет.

Кёнеке редакторё Лариса Максимова, әна Петр Сергеев художник үкерчөксемпе илемлетнө.

Герман ЖЕЛТУХИН.

КЁСКЕН

Вулавәша – парне

Кәçал Литература сүлталәкө пулнә май республикара пурәнакансем вулавәшсене кёнекесем парнелеме пусларөç. Акә Муркаш районәнчи Очәкасси ялөне пурәнакансем ял библиотекин фондне пуяллатма тәрәшәçсө. Торинкасси ялөне пурәнакан Анатолий Федоров тата Шупури Глафира Афанасьева та асәннә вулавәша кёнекесем парнеленө. Библиотека фончө тепөр 57 кёнекепе пуялланнә.

Пәрәчав районәнчи Антипинка ялө те Литература сүлталәкне ыра пуçаруран тытәннә. Валерий Галямин ялти вулавәша вырәс тата ют сөршыв сыравсисен кёнекисене парнеленө. Пурө 60 яхән. Вөсенчен ытларахшө библиотекарә унччен пулман.

Вулавәш ертүси Татьяна Шпарева сәкәншән питө савәннә, парне күрекене тав тунә. Ыркәмәлләх акцияө малалла тәсәлать.

Сөнө автобуссем туянөç

ЧР Вөрөнү министерстви шул автобусөсем туянмашкән электронлә аукцион ирттересси пирки пөлтерет.

Пурө 18 шул автобусө туянма паләртнә. Кашнинчех лармалли 22 вырән пулмалла.

Контракт хакө – 26,8 млн тенкө. Сөнө автобуссем 2006 султа кәларнә транспортсене ылмаштарөç. Республикари 299 шул автобусөснен 247-шө патшаләх стандарчөпе килөшөсе тәрать.

Пөрре суркунне...

Сурхи ейү вәхәтәнче 16 районпа хула шар курас хәрушләх пур. Шыв илме пултаракан лаптәк виçи – 114,81 тәваткал сүхрәм, сав шутран 84,9 сүхрәм – ялхусаләх пөлтерөшлө сөр.

ЧР Граждан оборони тата чрезвычайилә лару-тәру патшаләх комитечө пөлтернө тәрәх – шыв-шур сын пурәнакан 903 суртшән та хәрушләх кәларса тәрәтать. Унсәр пуçне социаллә пөлтерөшлө объектөсмен те. Канаш районәнчи Шәхасан патәнчи автосула та, пурө 100 метр, шыв илме пултарать.

Сурхи шыв савал тата Сәр юханшывсенче уйрәмах вайлә хәпарма пултарасса паләртаççө.

Валентина МАКСИМОВА.

ШУТА ИЛМЕ

Сөр пайөн чиккисем синчен манман-и?

Сөр пайөпе усә курма ирөк панине өнентерекен документ аләра пулни кашниншөн пөлтерөшлө. Анчәх тепөр чухне сак документән усси сукпа пөрех. Мөншөн сәгла пулса тухать? Росреестран Чаваш Республикинчи управленийчнен пөлтернө тәрәх – сөр пайөн чиккисене паләртса патшаләхән куçман пулрәх кадастрне кертмен пулсан сөннән сөр лаптәкө сук пулса тухать.

Çак төслөхе тишкерер-ха. Амәшө пурнәçран вәхәтсәр уйрәлса кайнә хыççән Валентина Ивановнәна унран ялхусаләх пөлтерөшлө сөр пайө куçнә. Хай вәхәтәнче амәшө сав пая уйра уйрәса панә, анчәх хөларам әна хайөн сине куçарас өсе вөслөймен. Валентина Ивановна әна тивөсөс тесе еткерлөх правине суд урлә илнө. Төрлө сәлтава пула чылай сул вәл сав сөр сине ситсе курайман. Вәхәт тупса ситсен вара хайөн сөрө синче тахәшө сурт туса лартнине курнә, йөри-тавра карта тытса савәрнә. "Мөн амакө ку?" – төлөннө хөларам. Унән сөр

пайө синче сурт хәпартнә сөннән документөсем йәлт йөкеллө-мөн: сөр участокөн харпәрләхси пулнине өнентерекенни те, әна кадастр шутне илнине паләртаканни те пур.

Канәса сүхатнә хөларам Росреестр управленийне сырупа тухнә, хайөн сөр пайне ирөк памасәр ют сын йышәнни синчен пөлтернө. Управлени өсчөнөсем сак төслөхе төрөслөнө те сурт хуçине айәплама сәлтава пулманнине пөлтернө. Вәл йәлт сакун ыйтнә пек тунә. Валентина Ивановна хайөн сөр пайне чикөлемен, карта тытса савәрман. Хай вәхәтәнче унән амәшө сөр харпәрләхси пулнине өнентерекен патшаләх актне алла илеймен, сөр пайөн вырәнне сирөплетекен хутсем пулман унән.

Документ тәрәх сөр пайө пулмалла пек, чәннипе вара вәл урәх сөннән шултанать. Кунашкә төслөх республикара пайтах. Хайөн сөр пайне тавәрма Валентина Ивановнә темисө суд ларәвө урлә тухма тивө. Ёç-пуç мөнле вөслөнөссе татса калама хөн.

Савәнпа ял сөннисен куçман пулрәх правине илнине пөрлех сөр пайөн чиккисене вәхәтра виçтерсе паләртмалла, унтан әна кадастр учетне кертмелле.

Йүнөлле сырәнма васкәр!

Хаçат-журнала 2015 сулән иккөмөш сурринче илсе тәмәшкән

февралөн 1-мөшөчнен пуçласа мартән 31-мөшөчнен

иртнө сур султи хакөсемпе сырәнтарәçсө. Çак тапхәрта «Хыпар» Издательство сурчөн пур кәларамне те йүнөрех хакпа сырәнма пулать.

ИЮЛЁН 1-мөшөчнен «Хресчен сасси – Кил» уйрәммән пичетленмест.

Вәл «Хресчен сасси» хаçат әшөнче пулө. Вулакан патне хаçат эрнере пөр хут 8 страницапа ситө. Сырәнтару хакө – 280 тенкө те 92 пус. Индексө – 54838.

<p>«ХРЕСЧЕН САССИ» Обществәна политика хаçачө Индекс 54838</p> <p>Учредительсем – Чаваш Республикин Информаци политикин тата массәллә коммуникацион министрствин, Чаваш Республикин Информаци политикин тата массәллә коммуникацион министрствин «Хыпар» Издательство сурчө Чаваш Республикин хайтәтәмлә учреждений</p>	<p>ДИРЕКТОР-ТӨП РЕДАКТОР – В.В. ТУРКАЙ</p> <p>С.Л. Павлов – төп редактор заместителө</p> <p>РЕДКОЛЛЕГИ: Е.Н. Николаева – пай редакторө В.В. Петрова – корреспондент С.Л. Павлов – төп редактор заместителө Е.А. Трофимова – хаçат операторө</p>	<p>www.hypar.ru, e-mail: hreschen@cbx.ru</p> <p>Редакция издатель адрес: Шулашкар, И. Яковлев пр., 13.</p> <p>Телефонсем: директор-төп редактор – 56-00-67, төп редактор сүмө – 62-04-54, пайсем – 56-34-63, 62-50-06, 28-86-68, реклама пайө тел./факс – 28-83-70, Факс (8352) 62-50-06</p>	<p>Хаçата 2013 сулхи раштав уйәхән 10-мөшөчне Федерацин сыхану, информаци технологияөсемпе массәллә коммуникацион сферинчи сакунсене пәхәннине сәнәса тәракан службин Чаваш Республикинчи управлений ПИ ТУ 21-00305 № регистрационө.</p> <p>Хаçата «Хыпар» Издательство сурчө АУ техника центрөне каләпланнә хәтәр оригинал-макетран «Чаваш ЕН» ИПК» АУО типографияөне пичетленө. 428019, Шулашкар, И. Яковлев пр-чө, 13.</p>	<p>Графика 17 сехетре алә пусмалла. 17 сехетре алә пулнә.</p> <p>Заказ 450 Тираж 3384</p>
---	---	--	---	---

* Рекламанә пөлтерөсем. Реклама текчөсемпе пөлтерөсөшөн вөсене паркансем яваллә.